

G een onderzoek meer doen

Bert Bosker

Alles moet tegenwoordig goedkoper en goedkoper en goedkoper. Als ik het van de universitaire geldstroom moest hebben, dan leefden we nu in een soort wetenschappelijk Somalië. Maar niemand houdt er rekening mee dat we ook op een hoog niveau moeten blijven opleiden."

Aan het woord is de Wageningse hoogleraar biochemie prof.dr. C. Veeger, die zijn ongenoegen over het Nederlandse systeem niet onder stoelen of banken steekt. De ambtelijke bemoeizucht, vaak het gevolg van de drang tot bezuiniging belemmert hem in zijn functioneren. Het biedt hem dan ook regelmatig stof voor een ingezonden brief in het Wageningse Universiteitsblad.

Veeger is sinds 1963 aan de Landbouwwuniversiteit verbonden als hoogleraar biochemie. Hij weet dus waarover hij praat als hij de huidige situatie vergelijkt met die van vroeger. Is het voor een hoogleraar inderdaad zoveel moeilijker geworden? "Ja, zonder meer. Daar is geen enkele twijfel over mogelijk. Tegenwoordig kom je niet meer aan je normale taken toe. Met uitzondering natuurlijk van het onderwijs; dat is een verplichting. Maar er is geen sprake meer van zelf onderzoek doen. Naast het geven van onderwijs ben je als hoogleraar eigenlijk constant bezig met beheer. Daar heb ik grote problemen mee. De leuke dingen, zoals het bijhouden van de literatuur en het schrijven van artikelen, doe ik alleen maar in de avonduren. Terwijl dat is waarvoor je leeft, waarvoor je bent aangenomen als wetenschapper. Daaruit haal je ook de nieuwe ontwikkelingen voor je college."

Voor een antwoord op de vraag wanneer hij voor het laatst eigenhandig onderzoek heeft verricht, moet hij terug tot 1972 en 1980. Gasthooglerarschappen aan de universiteiten van Michigan en Brighton boden hem toen nog de mogelijkheid zelf in het laboratorium aan het werk te gaan.

Zijn rol in het onderzoek beperkt zich sindsdien tot de begeleiding van onderzoek van anderen. Dat gaat Veeger duidelijk aan het hart. "Die begeleiding schenkt ook voldoening, maar een hoogleraar zou als onderzoeksleider ook eens samen met een promovendus een experiment moeten kunnen doen. Of een week lang met ze samenwerken. Maar daarvoor ontbreekt de tijd. Ik ken niet eens de details van de apparatuur die in het laboratorium staat. Dat is toch idioot. Ik weet wat je ermee kunt doen, maar daar houdt het mee op. Eigenlijk zou ik nieuwe apparatuur als eerste moeten uitproberen. Dat deed ik vroeger wel. Toen werd er ook wel eens een apparaat teruggezonden naar de fabrikant, omdat het niet voldeed aan mijn eisen."

Door het huidige systeem heeft de Wageningse hoogleraar ook niet meer de gelegenheid om onderzoek te starten waar hij zelf toekomst in ziet. Al twee jaar voordat het tijdschrift Science stikstofmonoxyde tot molecuul van het jaar 1992 uitriep, stond

hij te popelen zich op dit onderwerp te storten en was het een van zijn collegeonderwerpen. NO was tot voor kort nog bekend als een van de meest toxische stoffen. Maar alleen al in 1992 verschenen meer dan duizend wetenschappelijke publikaties over de andere kant van de stof: die van biologische boodschapper in ons lichaam.

"Een van de taken van een hoogleraar is eens in de vijf jaar een nieuw onderwerp aan te zwengelen. Nu doet zich een spectaculaire ontwikkeling voor die precies past in het onderzoekprogramma van onze vakgroep. Het mechanisme en de detectie van NO-productie zijn thema's waaraan we met onze kennis en apparatuur fantastisch zouden kunnen werken. Maar we kunnen het niet, want de mensen en het geld ontbreken. We leven in een groot bureaucratisch geheel. Je moet zoveel wegen bewandelen om zoiets voor elkaar te krijgen. Een extra promotie-assistent moet bijvoorbeeld worden goedgekeurd door een commissie. Voordat die een beslissing heeft genomen, ben je anderhalf jaar verder. Dat brengt enorme frustraties met zich mee. Terwijl dat juist het leuke is van mijn vak: zo prompt een nieuw onderzoek starten."

"Het zijn tegenwoordig de religieuze leiders en de politici die de waarheid in pacht hebben. En al die ambtenaren, de priesters van de politici, weten precies wat deze wereld nodig heeft. Na verloop van tijd verdwijnen de politici weer en laten de catastrofe achter. En wij kunnen de rotzooi opruimen. Hoeveel reorganisaties aan de universiteiten heb ik de laatste dertig jaar al niet meegemaakt! Zeker vier of vijf. Met al de eindeloze discussies die erbij horen. Ik wil niet zeggen dat ik tegen de tweefasenstructuur ben. Het oude systeem was inderdaad uit de hand gelopen. Maar je kunt beter universiteiten en hbo verenigen; dan houd je alles in eigen hand. Ik zou willen pleiten voor een gezamenlijke eerste fase van vier jaar met daarbovenop een onderzoekersopleiding van twee jaar voor de twintig tot dertig procent studenten die

HET GROTE ONGENOEGEN

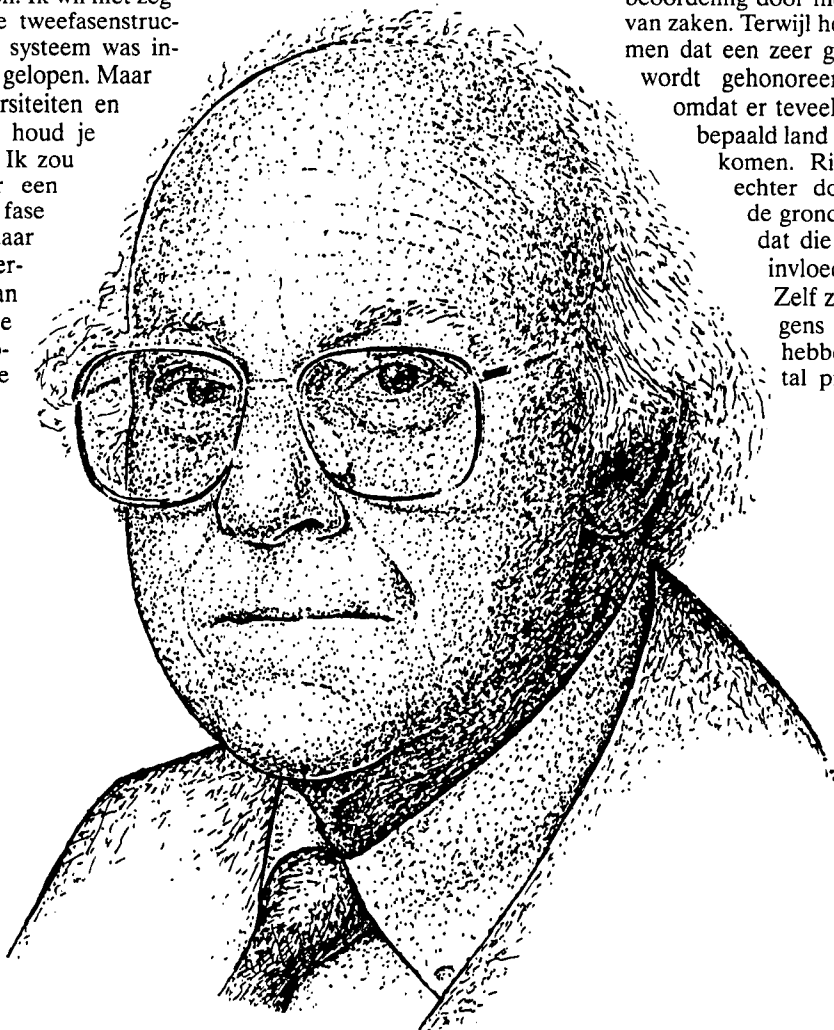
Dit is het vijfde van een serie interviews waarin een aantal hoogleraren chemie hun ongenoegens uiten. De bureaucratie, de universiteit, het ministerie, de geldstromen, alles komt aan bod. Het eerste gesprek, met prof. G. Blasse, verscheen in CW 03.

Het tweede, met prof. G. Frens, in CW 04.

Het derde, met prof. L. Brandsma, in CW 05.

Het vierde, met prof. A.J. Pennings in CW 06.

C. VEEGER

echt goed is. Tien procent kan vervolgens verdergaan met een promotieonderzoek. Op die manier creëer je ook een goed tussenniveau. Waarom zie je nu zoveel mensen doorstromen van hbo naar universiteit? Alleen maar om de titel drs. of ir. Terwijl de enige titel die echt telt die van dr. is. Schaf al die andere titels maar af. Laat ze het maar achter hun naam zetten, net zoals in het buitenland."

Ook de functie-indeling van het wetenschappelijk personeel (hoogleraar A en B, universitair hoofddocent en universitair docent) is Veeger een doorn in het oog. Hij zou veel liever hoogleraren in diverse gradaties zien, zoals in verschillende andere landen. "Gelukkig hebben we in Wageningen nog de mogelijkheid om iemand op persoonlijke titel tot uhd. of hoogleraar te benoemen. Zo kunnen briljante mensen in een hogere rang terecht komen boven de formatie. Maar een uhd. hadden ze van mij ook hoogleraar mogen maken. En een ud. bijvoorbeeld assistent-professor. Eigenlijk is het waanzin zoals het nu is. Alleen in het Duits klinkt het nog een beetje, maar wat moet je nou in de Verenigde Staten met een functie met zo'n naam?"

Zoals bij veel van zijn collega's is 'Brussel' voor Veeger een bron van irritatie. Terwijl de oplossing volgens hem voor de hand ligt. "Als ik goed ben geïnformeerd, heeft minister Ritzens in Brussel voorgesteld de beoordeling van onderzoeksvoorstellen niet meer te laten plaatsvinden via ambtelijke commissies, maar door een commissie van onafhankelijke experts via de European Science Foundation in Straatsburg. Dat vind ik een zeer goed voorstel; dan krijg je een beoordeling door mensen met kennis van zaken. Terwijl het nu kan voorkomen dat een zeer goed voorstel niet wordt gehonoreerd, alleen maar omdat er teveel projecten in een bepaald land dreigen terecht te komen. Ritzens voorstel is echter door zijn collega's de grond in geboord, omdat die bang waren hun invloed te verliezen." Zelf zegt Veeger overigens geen klagen te hebben over het aantal projecten dat met

steun van de EG kan worden uitgevoerd. Zijn vakgroep participeert in drie erkende EG-netwerken, waarvan er in Wageningen wordt gecoördineerd.

De ambtelijke bemoeizucht komt in Wageningen vooral van de 'juristen van het hoofdgebouw'. Onlangs presenteren zij een strategisch plan voor de Landbouwwuniversiteit. Wat Veeger daarvan vindt, maakt hij duidelijk in enkele ingezonden brieven in het Wageningse Universiteitsblad. Een citaat: "...Zoals bij bezuinigingsoperaties in het verleden, wordt er weer gepraat over bezuinigingen bij de vakgroepen. Vanzelfsprekend blijven bezuinigingen bij het groeiende, inefficiënte bureaucratische apparaat van deze universiteit achterwege. Ik vind het tijd dat de vakgroepen hertegen in verzet komen en niet meer lijdzaam gaan zitten afwachten. Derhalve doe ik een constructieve bijdrage. Laat het hoofdgebouw doorlichten door McKinsey onder leiding van de milieuvriendelijke ex-minister. Daarbij in ogenschouw nemend of het, gezien de voortgeschreden automatisering binnen de vakgroepen, mogelijk is dat zij de hen toegekende lumpsum in eigen beheer besteden. Met andere woorden: de bestellingen verrichten en de goedgekeurde rekeningen betalen. Dus geen dubbele administratie op het hoofdgebouw, vertraagde betaling, klagende leveranciers over te late betalingen, fouten die veelvuldig worden gemaakt en dus weer uit de overzichten moeten worden gevist, daarover gebeld, een enige maanden durende correctie, om slechts een paar ongerieven te noemen. Met dit systeem, overeenkomend met dat van de NWO-stichtingen, wordt de efficiëntie verhoogd, kunnen vele arbeidsplaatsen worden bespaard op het hoofdgebouw en kan een eventueel overschot worden gebruikt ter versterking van het onderwijs en onderzoek, dus voor de echte taak van de universiteit."

Eén van Veegers collega's heeft al eens geopperd dat de vorming van onderzoekscholen veel van de beheerstaken van een hoogleraar kunnen worden overgenomen. Daar verwacht Veeger echter geen heil van. "Eerder het tegendeel. Je schept daardoor weer nieuwe commissies, weer meer geleuter. En je verliest de vakgroepcongruentie. Een vakgroep als de onze komt namelijk in drie onderzoekscholen terecht. Dat geeft alleen maar weer extra bureaucratisering en de samenwerking binnen de vakgroep verdwijnt. Wat ze wel moeten doen? Vakgroepen en hoogleraren regelmatig doorlichten. Je mag ze geen levenslang geven. Als er iets of iemand niet goed functioneert, moet er vervanging komen."

En ook aan de Landbouwwuniversiteit zelf zitten positieve kanten. Want aan het slot van het interview wil Veeger nog een opmerking kwijt. "Een woord is een woord in Wageningen. Afspraken hoef je hier nooit schriftelijk vast te leggen. En dat kun je lang niet van alle universiteiten zeggen."●

Ir. Bert Bosker
is wetenschapsjournalist.